

Studieplan for helsefag

Høyere yrkesfaglig utdanning

30 Studiepoeng – Nettbasert

Fordypning:

Målrettet miljøarbeid – 30 stp.

Høsten 2025 - Våren 2026

Akkreditert: 25.03.2022

Utdanningens navn: Målrettet miljøarbeid i tjenester til personer med utviklingshemming

Studienivå: Høyere yrkesfaglig utdanning - Fagskole

Studiepoeng: 30

Omfang: Studietid er beregnet til 750 studietimer. Tilsvarende 1 år på deltid.

Studiemetode: Nettstudium med avsluttende eksamen.

Start- og sluttdato: Fast oppstart og styrt progresjon.

Fagansvarlig: Kathrine Nielsen

Dato:	Type endring:	Signatur:

MedLearn

INNHold

BAKGRUNN	3
OPPTAKSKRAV	4
BESKRIVELSE AV UTDANNINGEN.....	5
OVERORDNET LÆRINGSMÅL FOR UTDANNINGEN SOM HELHET	7
EMNE 1: FUNKSJONSEVNE, DIAGNOSER OG SYNDROMER.....	8
Innhold	8
Læringsutbytte for emne 1.....	8
EMNE 2: MÅLRETTET MILJØARBEID.....	11
Innhold	11
Læringsutbytte for emne 2.....	11
EMNE 3: TILRETTELEGGING AV MILJØBETINGELSER.....	14
Innhold	14
Læringsutbytte for emne 3.....	14
UNDERVISNINGSFORMER OG LÆRINGSAKTIVITETER	17
Undervisningsformer.....	17
Læringsaktiviteter.....	17
VEILEDNING OG OPPFØLGING	18
VURDERINGSORDNINGER	19
Arbeidskravene.....	20
Eksamenene	20
Skikkethetsvurdering.....	22
SAMLET OVERSIKT OVER LÆREMIDLENE	23

BAKGRUNN

Norge ratifiserte i 2013 FNs konvensjon om rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD). Konvensjonens har som formål å sikre personer med nedsatt funksjonsevne like muligheter til å realisere sine menneskerettigheter, samt å bygge ned hindre som vanskeliggjør dette (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013, s. 5). Brukere av omsorgstjenester skal klare seg mest mulig selv og dette gjelder også utviklingshemmede. Personer med utviklingshemming skal få leve aktive liv i egen bolig med tilgang til arbeidslivet, dagsenterplasser og utdanning.

Beskrivelser av bruk av tvang og makt når det gjelder enkeltpersoner med utviklingshemming har blitt rapportert i svært mange år. Siden innføringen av kapittel 6A har det blitt gjennomført flere undersøkelser blant ansatte, der det rapporteres om at tvangen har gått ned. Samtidig har man registreringer som viser at antallet personer som har vedtak om bruk av tvang og makt øker og har gjort det siden 1999. Reglene om bruk av tvang i helse- og omsorgssektoren er samlet i fire regelsett (NOU 2019: 14, 49):

- psykisk helsevernlov
- pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A (tvungen somatisk helsehjelp til blant annet demente)
- helse- og omsorgstjenestelovens kapittel 9 (tvang overfor psykisk utviklingshemmede)
- helse- og omsorgstjenestelovens kapittel 10 (tvangstiltak overfor rusmiddelavhengige)

I NOU 2019:14. *Tvangsbegrensningsloven*, foreligger det forslag til ny felles lov for bruk av tvang i helse- og omsorgstjenesten. Innføring av nytt regelverk vil medføre behov for å lære opp personell i helse- og omsorgstjenesten (NOU 2019: 14, s. 708-711).

Dette bekreftes også i NOU 2016:17. *På lik linje — Åtte løft for å realisere grunnleggende rettigheter for personer med utviklingshemming*. Statusgjennomgangen viser at lav kompetanse i tjenesteapparatet er en gjennomgående utfordring. I Løft 6 om Kompetanse og kunnskap foreslår utvalget:

- at det utarbeides grunnkurs for ansatte uten formell kompetanse i helse- og omsorgstjenestene til personer med utviklingshemming, og ansatte i opplæringssektoren som bistår i undervisningen av utviklingshemmede elever.
- at det utarbeides tilbud om videre- og etterutdanning for de ansatte i helse- og omsorgstjenestene for utviklingshemmede, og for lærere og spesialpedagoger i skolen.

Når det gjelder kartleggingen av kompetanse, så må riktig og tilstrekkelig kompetanse i tjenesten sees opp mot behovet hos tjenestemottakerne. Ulike tjenestemottakere kan ha ulike behov for kompetanse hos personalet (Helsedirektoratet, 2017, s.15).

Helsedirektoratet har på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet, utarbeidet en nasjonal veileder for helse- og omsorgstjenestene til utviklingshemmede (Helse- og omsorgsdepartementet, 2017, s. 13). Den nasjonale veilederen, [Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming](#) kom i juni 2021 (helsedirektoratet.no). Denne vil være sentral i utdanningen.

Fagskole er høyere yrkesfaglige utdanninger og er et alternativt utdanningsløp for mange og til høyskole. Fagskoleutdanningen i *Målrettet miljøarbeid i tjenester til personer med utviklingshemming* gir en ettertraktet spisskompetanse og er et direkte kompetansehevende tiltak.

Utdanningen er nettbasert og det er lagt opp til individuell veiledning og tilbakemelding fra lærer. Opplegget er fleksibelt og kan kombineres med arbeid og familie.

OPPTAKSKRAV

Formelle opptakskrav

Målrettet miljøarbeid i tjenester til personer med utviklingshemming bygger på fullført og bestått videregående opplæring i helse- og fagbrev som:

- helsefagarbeider
- barne- og ungdomsarbeider

Målgruppen til *Målrettet miljøarbeid i tjenester til personer med utviklingshemming* er helsefagarbeidere og barne- og ungdomsarbeidere, og omsorgsarbeidere og hjelpepleiere som er autorisert helsepersonell etter helsepersonelloven.

Søker må være minimum 19 år gammel. Det anbefales at søker har minimum ett års yrkeserfaring.

Realkompetansevurdering

Søkere som ikke tilfredsstiller opptakskravene over, kan søke om å bli realkompetansevurdert. En realkompetansevurdering bygger på dokumentert arbeidserfaring, utdanning og kurs.

- Relevant realkompetanse (arbeidserfaring, utdanning og kurs) vil bli vurdert opp mot det formelle opptakskravet for utdanningen. Relevant arbeidserfaring er erfaring fra helse- og omsorgssektoren hvor søkeren har vært i direkte kontakt med pasient/bruker
- Dokumenterte norskkunnskaper tilsvarende Norsk Vg1 studieforbereende, Norsk Vg2 yrkesfaglig utdanningsprogram eller bestått Norskprøve 3/B1 – nivå
- Søkeren må fylle 23 år i opptaksåret

Alle punktene over må dokumenteres, forut for en realkompetansevurdering.

Søkere som tas opp på bakgrunn av realkompetanse vil etter gjennomført og bestått avsluttende eksamen ikke kunne kvalifisere til fagbrev som helsefag, eller barne- og ungdomsarbeider.

OPPBYGNING OG BESKRIVELSE AV UTDANNINGEN

Fagskole innen *Målrettet miljøarbeid i tjenester til personer med utviklingshemming* tilbys som et deltids studium over et år.

Undervisningen er nettbasert, med fast oppstart inntil to ganger i året og styrt progresjon. Emnene må gjennomføres i den rekkefølgen de er spesifisert og obligatoriske arbeider (arbeidskrav) for foregående emne må være levert og bestått før eksamen kan avlegges og neste emne kan påbegynnes.

Utdanningen består av tre emner som igjen er delt inn i moduler.

Emne 1: Funksjonsevne, diagnoser og syndromer
Tre moduler med tre arbeidskrav og eksamen
10 studiepoeng / 250 studietimer /ca. 400 sider

Emne 2: Målrettet miljøarbeid
Tre moduler med to arbeidskrav og eksamen
10 studiepoeng / 250 studietimer / ca. 400 sider

Emne 3: Tilrettelegging av miljøbetingelser
Tre moduler med to arbeidskrav og eksamen
10 studiepoeng / 250 studietimer /ca. 400 sider

I alt **30 studiepoeng / 750 studietimer**

Eksamensinformasjon finner du på <https://medlearn.no/alt-om-studier/eksamen/>.

OMFANG OG FORVENTET ARBEIDSMENGDE

Emnenes faglige innhold er utviklet i tråd med gjeldende styringsdokumenter og aktuell faglitteratur knyttet til de ulike temaområdene. Til hvert emne er det formulert læringsutbyttebeskrivelser.

Pensum omfatter ca. 1200 sider. Med utgangspunkt i en semesterlengde på 13-14 uker bør du beregne ca. 20 studietimer per uke. Fullført og bestått utdanning gir 30 studiepoeng.

Utdanningen er organisert som et selvstudium, men faglærere og studieledere bidrar med jevnlig tilbakemelding og oppfølging. Undervisningsmateriellet til fagskolen ligger tilgjengelig for studentene i nettskolen. Ulike øvingsoppgaver, refleksjonsoppgaver og selvtester brukes som forberedelse til arbeidskrav og eksamen.

Studenten må ha egen PC/Mac og tilgang til internett.

Fordeling av timer og forventet arbeidsmengde mellom undervisning, veiledning og selvstudium.

Emnenavn	Undervisning	Veiledning	Selvstudium	Studietimer	Studiepoeng
Funksjonsevne, diagnoser og syndromer	25	12,5	212,5	250	10
Målrettet miljøarbeid	25	12,5	212,5	250	10
Tilrettelegging av miljøbetingelser	25	12,5	212,5	250	10
Sum	75	37,5	637,5	750	30

Undervisning i nettskolen er en kombinasjon av en eller flere undervisningsformer, for eksempel gjennomgang av nettressurser, innspilte videoer, podkaster, oppgaver.

Veiledning innebærer diskusjon med faglærer via skriftlig eller muntlig tilbakemelding på arbeidskrav og faglige webinarer. Veiledning dreier seg også om oppfølging og praktiske webinarer fra studieleder og administrasjon.

Selvstudium innebærer å lese studielitteratur, delta i diskusjoner, arbeide med oppgaver og andre læringsfremmende aktiviteter.

OVERORDNET LÆRINGSMÅL FOR UTDANNINGEN SOM HELHET

Kunnskap	Studenten: • har kunnskap om utviklingshemming og kjennskap til aktuelle begreper og teorier innenfor utviklings- og sykdomslære, psykologi og etikk • har kunnskap om kommunikasjon, miljøterapeutisk tilnærminger, prosesser, miljøbetingelser og verktøy i arbeid med utviklingshemmede • har kunnskap om utviklingshemmedes ulike funksjonsnivå, læringsmuligheter, tilrettelegging og om utvikling og alderdom • har kunnskap om den nasjonale veilederen «Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming» • kan oppdatere sin yrkesfaglige kunnskap med fokus på personer med utviklingshemming sine rettigheter, omsorg og trygghet som grunnlag for utvikling innenfor eget fagområde
Ferdigheter	Studenten: • kan anvende faglige kunnskap om personer med utviklingshemming sin læring, sosiale behov og kompetanser på praktiske og teoretiske problemstillinger • kan gjennom å anvende ulike metoder og arbeidsformer, bidra i planlegging og gjennomføring av miljøarbeid i samarbeid med annet fagpersonell • kan finne informasjon og aktuelt fagstoff som er relevant i yrkesfaglige problemstillinger knyttet til arbeidet med personer med utviklingshemming • kan kartlegge og identifisere faglige problemstillinger og behov for tiltak i forhold til utviklingshemmede, samt vurdere og iverksette eventuelle tiltak/aktiviteter
Generell kompetanse	Studenten: • har forståelse for yrkes- og bransjeetiske prinsipper som taushets- og opplysningsplikten, brukervedvirkning og selvbestemmelse i arbeid med personer med utviklingshemming • har utviklet en etisk grunnholdning og kan identifisere etiske utfordringer og dilemmaer i arbeid med utviklingshemmede • kan utføre tilrettelegging og målrettet miljøarbeid, slik at det dekker fysiske, psykiske og sosiale behov og fremme trivsel og selvbestemmelse • kan bygge relasjoner med fagfeller og andre yrkesgrupper, for å utveksle kunnskaper og erfaringer om miljøarbeid, sosiale behov og ivaretagelse hos personer med utviklingshemming

EMNE 1: FUNKSJONSEVNE, DIAGNOSER OG SYNDROMER

Innhold

Emnet omhandler om diagnosen psykisk utviklingshemming og andre diagnoser som vil være aktuelle og kjenne til innenfor boligtjenester i kommuner.

Videre vil emnet ta opp i seg fokuset på ulike funksjonsnivå og individuelle forskjeller. Dette vil også føre til at tema som observasjon, registrering og dokumentasjon vil bli berørt.

Modul 1. Klassifikasjon og funksjonsevne

- 1.1. Psykisk utviklingshemning (personer med utviklingshemming), innføring og oversikt
- 1.2. Funksjonsevne og funksjonsnedsettelse
- 1.3. Familiær opphopning, alderdom og disponerende faktorer

Modul 2. Diagnoser, syndromer og tilleggslidelser

- 2.1. Årsak og syndromer
- 2.2. Sykdom, skade og nevrologiske lidelser hos personer med utviklingshemming
- 2.3. Psykiske lidelser og Rus

Modul 3. Registrerings- og kartleggingsmetoder

- 3.1. Utredning og kodeverk
- 3.2. Observasjon og kartleggingsverktøy
- 3.3. Etiske problemstillinger knyttet til kartlegging
- 3.4. Subjektiv og objektiv informasjon (vedtak og rapportskriving)

Læringsutbytte for emne 1

Etter å ha fullført dette emne skal studenten ha følgende læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskap	Studenten: • har kunnskap om begrepet funksjonsevne • har kunnskap om ulike registrerings- og kartleggingsmetoder • har kunnskap om etikk i kartleggingsarbeidet. • har kunnskap om kodeverket ICD-10 og ICD-11 som vil bli introdusert i løpet av 2021/2022 • har kunnskap om hvor det er mulig å hente informasjon om sjeldne diagnoser • har kunnskap om de mest vanlige tilleggslidelser, hos personer med utviklingshemming. • har kunnskap om rapportskriving – Subjektiv og objektiv informasjon • har kunnskap om tildeling av kommunale tjenester
----------	---

Ferdigheter	Studenten: • kan anvende kartleggingsverktøy og være deltager i en kartleggingsprosess av personer med utviklingshemming for å finne funksjonsnivå • kan finne (innhente) nyttig og nødvendig informasjon om ulike diagnoser og sjeldne syndromer på nettsteder og i litteratur. • kan innhente og finne informasjon om de ulike diagnosene i ulike kodeverk. • kan finne (innhente) informasjon om aktuelle tilleggslidelser og implementere dette i kartleggingsarbeidet. Som eksempler på dette er demens hos mennesker med Down syndrom og epilepsi hos personer med utviklingshemming. • kan reflektere over de etiske problemstillingene i en kartleggingsprosess. • Kan formulere en enkel rapport, og skille ut hva som er objektivt- og subjektivt informasjon i andres rapporter. • kan finne (innhente) informasjon om individuelle vedtak hos tjenestemottaker.
Generell kompetanse	Studenten: • har forståelse for sin rolle i en kartleggingsprosess. • har forståelse for, er kjent med og kan nyttiggjøre seg informasjon om ulike diagnoser fra artikler og nettsteder. • har utviklet en forståelse for arbeidet med personer med utviklingshemming slik at utførelsen av arbeidet er i tråd med den enkeltes ønsker og behov, og har en høy etisk standard. • kjenner til ulike kartleggingsverktøy for å innhente informasjon om tjenestemottakeres funksjonsnivå, trivsel og mestring • har forståelse for sammenhengen mellom diagnose, funksjonsnivå og tildeling av kommunale tjenester. • har forståelsen for objektiv rapportskrivning

Arbeidskrav

Det er tre arbeidskrav i dette emne: arbeidskravene lastes opp og sendes inn til faglærer for vurdering via innsendingsverktøyet i nettskolen. Arbeidskravene vil bli vurdert av faglærer.

Alle arbeidskravene må være levert og vurdert til godkjent før studenten kan avlegge eksamen. Hvis ikke alle arbeidskravene er godkjent, vil man automatisk bli avmeldt eksamen, selv om man har meldt seg opp.

Ulike øvingsoppgaver, refleksjonsoppgaver og selvtester brukes som forberedelse til arbeidskrav og eksamen.

Eksamen

Individuell skriftlig 24 timers hjemmeeksamen. Eksamenen er nettbasert. Besvarelsen vurderes av to sensorer. Vurderingsresultatet gis i form av graderte karakterer, fra A til F.

Studieomfang

Antall studiepoeng: 10

Litteratur

Eknes, J. og Løkke, J. (red.) (2009) *Utviklingshemming og habilitering, Innspill til habiliteringsprosessen*. Oslo: Universitetsforlaget

Grasaas, K. K, Sjursen, M. og Stordalen, J. (2019) *Fag, etikk og kommunikasjon: for fagskoleutdanningene*. 3. utg. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Skarstad, K. (2019) *Funksjonshemmedes menneskerettigheter – Fra prinsipper til praksis*. Oslo: Universitetsforlaget.

Artikler:

Bech, H. og Ottersen, K.O. (2006). Kartlegging av preferanser hos en ungdom med autisme. Samsvar mellom ulike metoder. *Norsk Tidsskrift for Atferdsanalyse*, 33 (2006), nr 4: 205–213.

Helsedirektoratet (2021). Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming [nettdokument]. Oslo: Helsedirektoratet (sist faglig oppdatert 17. oktober 2022, lest 23. november 2022). Tilgjengelig fra <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/gode-helse-og-omsorgstjenester-til-personer-med-utviklingshemming>

Løkke, J. A. & Salthe, G. (2012, Vår). Sjekkliste for målrettet tiltaksarbeid: normative og deskriptive premisser til tiltak og evaluering.

Sjekkliste for målrettet tiltaksarbeid: normative og deskriptive premisser til tiltak og evaluering. *Norsk Tidsskrift for Atferdsanalyse*, 2012 nr. 39 (1), 17-32.

NOU 2016:17. (2016). *På lik linje - Åtte løfter for å realisere grunnleggende rettigheter for personer med utviklingshemming*. Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon. Informasjonsforvaltning. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2016-17/id2513222/>

Medlearn (u.å.) Funksjonsevne, diagnoser og syndromer.

EMNE 2: MÅLRETTET MILJØARBEID

Innhold

Emnet vektlegger kunnskap og metode innenfor faget «målrettet miljøarbeid». Emnet tar utgangspunkt i atferdsanalytisk og kognitive metoder.

I emnet legges spesielt fokus på det analytiske perspektivet som er grunnlaget for å kunne foreslå systematiske miljørettede tiltak for å øke tjenestemottakernes selvbestemmelse og brukermedvirkning.

Modul 1. Analytiske perspektiver

- 1.1 Læringshistorie, individuelle ulikheter og forsterkningsbetingelser
- 1.2 Målrettet- og strukturert arbeid
- 1.3 Atferdsanalyse og funksjonell analyse

Modul 2. Miljørettede tiltak

- 2.1 Miljøbetingelser
- 2.2 Habilitering og ADL
- 2.3 Brukermedvirkning og selvbestemmelse
- 2.4 Endring av miljøbetingelser og tilrettelegging
- 2.5 Systematiske miljørettede tiltak

Modul 3. Relasjonskompetanse

- 3.1 Etablering av relasjoner
- 3.2 Betingelser
- 3.3 Relasjonsbygging (brukerperspektivet, relasjonskompetanse, relasjonsbygging og veiledning)

Læringsutbytte for emne 2

Etter å ha fullført dette emne skal studenten ha følgende læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskap	Studenten: • har kunnskap om anvendt atferdsanalyse og kunnskap om funksjonell analyse – og kunnskap om begrep som hører til innenfor denne faglige retningen. • har kunnskap om individuelle ulikheter i menneskers læringshistorie/ forsterkningsbetingelser. • har kunnskap om målrettet og strukturert arbeid i møte med personer med utviklingshemming. • har kunnskap om endring og tilrettelegging av miljøbetingelser i etablering av ADL-ferdigheter. • har kunnskap om betydningen av relasjonsbygging i arbeidet med personer med utviklingshemming. • har kunnskap om brukermedvirkning og selvbestemmelse • har kunnskap om «Vernepleierens arbeidsmodell» og «Gave-modellen»
-----------------	--

Ferdigheter	Studenten: • kan anvende faglig kunnskap om funksjonell analyse av atferd hos en tjenestemottaker. • kan anvende / diskutere / samhandle med andre som benytter de faglige begrepene innenfor atferdsanalyse. • kan tilrettelegge miljøet/miljøbetingelser på en slik måte at den utviklingshemmede får større grad av mestring, og etablerer sosialt akseptabel atferd. • Kan anvende metoder for å tilrettelegge for selvbestemmelse og brukermedvirkning hos personer med utviklingshemming, gjennom for eksempel beslutningsstøtte. • kan finne mulige områder for endring av miljøbetingelser og foreslå mulige områder for bruk av tegnøkonomi, eller andre metoder for å øke mestringsopplevelsen hos tjenestemottakeren. • kan anvende egne relasjoner til å etablere trygghet og forutsigbarhet hos tjenestemottaker. • kan etablere (anvende?) gode relasjoner med tjenestemottaker, pårørende og kolleger.
Generell kompetanse	Studenten: • har forståelse for betydningen av funksjonell analyse i arbeidet med mennesker med personer med utviklingshemming. • kan utføre en enkel funksjonell analyse av atferd hos en tjenestemottaker. • har forståelse for betydningen av å jobbe strukturert og målrettet. • har forståelse for tilrettelegging av miljøet og kan foreslå tilrettelegginger som er tilpasset den enkelte tjenestemottaker. • har forståelse for etablering av gode relasjoner med tjenestemottaker, og andre personer i tjenestemottakers omgivelser.

Arbeidskrav

Det er to arbeidskrav i dette emne: arbeidskravene lastes opp og sendes inn til faglærer for vurdering via innsendingsverktøyet i nettskolen. Arbeidskravene vil bli vurdert av faglærer.

Alle arbeidskravene må være levert og vurdert til godkjent før studenten kan avlegge eksamen. Hvis ikke alle arbeidskravene er godkjent, vil man automatisk bli avmeldt eksamen, selv om man har meldt seg opp.

Ulike øvingsoppgaver, refleksjonsoppgaver og selvtester brukes som forberedelse til arbeidskrav og eksamen.

Eksamen

Eksamenen er en 1- times multiple Choice (flervalg) hjemmeeksamen. Vurderingsresultatet gis i form av graderte karakterer fra A til F.

Studieomfang

Antall studiepoeng: 10

Litteratur

Eknes, J. og Løkke, J. (red.) (2009) *Utviklingshemming og habilitering, Innspill til habiliteringsprosessen*. Oslo: Universitetsforlaget

Holden, B. (2016) *Utfordrende atferd og utviklingshemming. Atferdsanalytisk forståelse og behandling*. (2.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk

Holden, B. og Finstad, A. (red.) (2010) *Atferdsavtaler. Et hjelpemiddel for å velge hensiktsmessig atferd*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Isaksen, J. og Karlsen, A. (2018) *Innføring i atferdsanalyse*. Oslo: Universitetsforlaget

Skarstad, K. (2019). *Funksjonshemmedes menneskerettigheter - Fra prinsipp til praksis*. Oslo: Universitetsforlaget.

Viken, K. (2018) *Atferdsanalytisk miljøbehandling. Struktur og kvalitet i tilrettelagte tjenester*. Oslo: Gyldendal

Medlearn (u.å.) Målrettet miljøarbeid.

Artikler:

Barne- og likestillingsdepartementet (2016) *På lik linje – Åtte løft for å realisere grunnleggende rettigheter for personer med utviklingshemming*. NOU 2016: 17. Oslo Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjonens Informasjonsforvaltning.

Bech, H. og Ottersen, K-O. (2006). *Kartlegging av preferanser hos en ungdom med autisme. Samsvar mellom ulike metoder*. Norsk Tidsskrift for Atferdsanalyse, 33, 4, 205–213.

<https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/gode-helse-og-omsorgstjenester-til-personer-med-utviklingshemming>

Løkke, J. A. & Salthe, G. (2012, Vår). Sjekkliste for målrettet tiltaksarbeid: normative og deskriptive premisser til tiltak og evaluering.

EMNE 3: TILRETTELEGGING AV MILJØBETINGELSER

Innhold

Emnet vektlegger kunnskap om ulike verktøy og praktisk bruk av lovverk innenfor faget «målrettet miljøarbeid» og «Positiv atferdsstøtte». Emnet har fokus på relasjonelt arbeid mellom bruker og omgivelser/nettverk.

Modul 1. Praktisk bruk av verktøy

- 1.1 Svekking, ekstinksjon og forsterkningsskjema
- 1.2 Metoder og tiltak

Modul 2 Lover og rammebetingelser

- 2.1 Individuell plan (IP)
- 2.2 Utfordrende atferd Tvang og makt (kapittel 9 i Helse- og omsorgstjenesteloven)
- 2.3 Etske utfordringer

Modul 3. Miljøbetingelsers betydning

- 3.1 Opprettholdelse og endring av atferd
- 3.2 Lovlige endringer
- 3.3 Økt selvstendighet

Modul 4. Samarbeid med nettverk

- 4.1 Relasjonelt arbeid mellom bruker og omgivelser/nettverk
- 4.2 Sosialt akseptabel atferd

Læringsutbytte for emne 3

Etter å ha fullført dette emne skal studenten ha følgende læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskap	Studenten: • har kunnskap om forsterkningsskjema, svekking og ekstinksjon. • har kunnskap om begrepet beslutningsstøtte • har kunnskap om behandlingsintegritet • har kunnskap om utfordrende atferd • har kunnskap om tillitsskapende metoder i arbeidet med mennesker med utviklingshemming. • har kunnskap om kommunikasjon, manglende språk og utfordrende atferd • har kunnskap om kapittel 9 i Helse- og omsorgstjenesteloven og den nasjonale veilederen «Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming»
----------	--

Ferdigheter	Studenten: • kan anvende avtaleskjema og tegnøkonomi • kan finne virksomme metoder for å legge til rette for økt selvbestemmelse. • kan finne virksomme tilrettelegginger for å bidra til beslutningsstøtte for tjenestemottakeren. • forstår betydningen av tjenestemottakerens læringshistorie og erfaringer, i arbeidet med relasjonsbygging og tilrettelegging av miljøfaktorer for økt livskvalitet. • forstår miljøbetingelsers betydning for opprettholdelse og endring av utfordrende atferd • kan anvende kunnskap om individuell plan og planarbeid • kan finne ut og kjenne til Kap. 9 i helse- og omsorgstjenesteloven, og hva som er lovlig endringer av miljøbetingelser for endring av atferd – dette med hensyn til å unngå bruk av tvang og makt.
Generell kompetanse	Studenten: • kan utvikle arbeidsmetoder som bidrar til å øke selvstendigheten i dagliglivet hos tjenestemottakerne. • har forståelse for viktigheten av etablering av beslutningsstøtte for tjenestemottakere. • har forståelse for viktigheten av å bygge gode relasjoner mellom tjenestemottaker og personer i omgivelsene. • har forståelse for viktigheten av å være med på å tilrettelegge omgivelser for å etablere sosialt akseptabel atferd hos tjenestemottakeren • kan reflektere over de etiske utfordringene ved bruk av ulike arbeidsmetoder, og miljøendringer i arbeidet med ulike tjenestemottakere.

Arbeidskrav

Det er to arbeidskrav i dette emne: arbeidskravene lastes opp og sendes inn til faglærer for vurdering via innsendingsverktøyet i nettskolen. Arbeidskravene vil bli vurdert av faglærer.

Alle arbeidskravene må være levert og vurdert til godkjent før studenten kan avlegge eksamen. Hvis ikke alle arbeidskravene er godkjent, vil man automatisk bli avmeldt eksamen, selv om man har meldt seg opp.

Ulike øvingsoppgaver, refleksjonsoppgaver og selvtester brukes som forberedelse til arbeidskrav og eksamen.

Eksamen

Individuell skriftlig 24 timers hjemmeeksamen. Eksamenen er nettbasert. Besvarelsen vurderes av to sensorer. Vurderingsresultatet gis i form av graderte karakterer, fra A til F.

Studieomfang

Antall studiepoeng: 10

Litteratur

Eknes, J. og Løkke, J. (red.) (2009) *Utviklingshemming og habilitering, Innspill til habiliteringsprosessen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Holden, B. og Finstad, A. (red.) (2010) *Atferdsavtaler. Et hjelpemiddel for å velge hensiktsmessig atferd*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Holden, B. (2016) *Utfordrende atferd og utviklingshemming. Atferdsanalytisk forståelse og behandling*. (2.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk

Isaksen, J., & Karlsen, A. (2021). *Innføring i atferdsanalyse* 2. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.

Viken, K. (2018) *Atferdsanalytisk miljøbehandling. Struktur og kvalitet i tilrettelagte tjenester*. Oslo: Gyldendal.

Medlearn (u.å.) Tilrettelegging av miljøbetingelser.

Artikler:

Barne- og likestillingsdepartementet (2016) [På lik linje – Åtte løft for å realisere grunnleggende rettigheter for personer med utviklingshemming](#). NOU 2016: 17. Oslo Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjonens Informasjonsforvaltning.

Bech, H. og Ottersen, K-O. (2006). *Kartlegging av preferanser hos en ungdom med autisme. Samsvar mellom ulike metoder*. Norsk Tidsskrift for Atferdsanalyse, 33, 4, 205–213.

Helsedirektoratet. (2021, Juni). *Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming*. Hentet fra helsedirektoratet.no: <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/gode-helse-og-omsorgstjenester-til-personer-med-utviklingshemming>

Helsedirektoratet. (2015, juli). [Rettsikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemming Lov av 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester kapittel 9.](#)

Løkke, J. A. & Salthe, G. (2012, Vår). *Sjekkliste for målrettet tiltaksarbeid: normative og deskriptive premisser til tiltak og evaluering*.

UNDERVISNINGSFORMER OG LÆRINGSAKTIVITETER

Undervisningsformer

Undervisningen foregår via vår læringsplattform (heretter kalt nettskolen) og er basert på faglig arbeid med ulike problemstillinger.

Hos MedLearn kommuniserer studenter, lærere og skolens administrasjon med hverandre elektronisk. Gjennom diskusjonsforum, webinar og meldingssystem har studenten tilgang til et faglig og sosialt miljø som kontinuerlig står til disposisjon.

Nettskolens innhold

Det er i nettskolen at all tilgang på lærestoff ligger med tilhørende læringsaktiviteter. Lærestoffet er plukket ut, satt sammen og forfattet av Medlearns lærere og faglig ansvarlig redaktør har kvalitetssikret at innholdet dekker læringsutbyttebeskrivelsene.

Utdanningen er delt inn i tre emner, hvor arbeidskravene i et emne må fullføres før det gis tilgang til neste. For hvert emne er det en studieveiledning med læringsutbyttebeskrivelser, gjennomgang av fagstoffet, oppgaver og referanser til læremidler. Hvert emne er delt inn i moduler med tilhørende arbeidskrav. Disse skal løses og vurderes til godkjent av lærer innen studenten kan arbeide videre med neste emne. Emnene bygger på hverandre og pensum fra tidligere emner i studiet, kan benyttes i eksamensoppgavene og av studenten i sine oppgavebesvarelser og i fordypningsoppgaven.

Webinarer

Studentene inviteres til å delta på ulike typer webinarer:

- Praktiske webinarer i regi av studieadministrasjonen. tar vi opp vanlig stilte spørsmål knyttet til det å studere på nett og studentrollen. Webinarene omhandler bla informasjon om studiet generelt og spørsmål knyttet til eksamen.
- Fagwebinarer i regi av lærer. Her knyttes teorien til praksis og det blir diskusjon og refleksjon rundt situasjoner fra praksis som har betydning for det faglige.

Læringsaktiviteter

Øvings- og refleksjonsoppgaver

Alle moduler vil inneholde øvings- og refleksjonsoppgaver som måler forståelse ved at studentene enten får en umiddelbar tilbakemelding og løsningsforslag/veiledning eller gjennom å reflektere over noe, og på den måten knytte fagstoffet til sin egen hverdag eller arbeidsoppgaver.

Selvtester

Selvtester blir brukt i de ulike modulene. Selvtestene gir studenten mulighet til fortløpende å kontrollere at hun/han har oppfattet fagstoffet og forstått aktuelle begreper og uttrykk. Automatiske tilbakemeldinger/løsninger (noen i form av henvisning til pensum) blir benyttet.

Caseoppgaver

I utdanningen vil det bli benyttet caseoppgaver. En case skaper gjenkjennelse ved at man klarer å identifisere seg med caset. En case kan være et tilfelle, hendelse eller en situasjon. Caset er virkelighetsnært og beskriver ofte noe som har hendt. Ofte beskriver caset en situasjon med

problem(er), hvor beslutninger skal fattes. Ofte er situasjonen knyttet til flere aktører som har ulike interesser, noe som gjør beslutningstakingen krevende.

Diskusjoner

I hvert enkelt emne kan studentene opprette diskusjoner. Her kan man både stille spørsmål, få hjelp og hjelpe andre på det stedet man er i studieløpet. Det vil også inngå fastsatte diskusjonsoppgaver i emnene, hvor tema er forhåndsbestemt.

Arbeidskrav som vurderes av faglærer

Studentene skal gjennom arbeidskrav som omfatter tematikk og lærestoff som er ment å dekke læringsmålene for emnet. Arbeidskravene skal forberede studenten for eksamen.

Besvarelser på arbeidskrav vurderes til godkjent/ikke godkjent. Det er forventet en gjennomsnittlig responstid fra lærer på 2-4 virkedager. Dersom studenten ikke får godkjent en besvarelse, har studenten mulighet til å omarbeide besvarelsen i tråd med lærerens tilbakemelding.

Studenten må vise forståelse for og kunne anvende fagteorien og henvise til kilder bruk i arbeidet med de obligatoriske oppgavene. Gjennom å løse oppgavene sikres kontroll og refleksjon omkring pensumstoffet.

Studenten har anledning til å ta kontakt med læreren hvis han/hun har problemer eller spørsmål. Læreren gir da hensiktsmessig veiledning slik at studenten kan komme videre.

Alle arbeidskrav må være utført og vurdert til godkjent før studenten kan avlegge eksamen.

VEILEDNING OG OPPFØLGING

Nettlærers oppfølging av studenter

Hver enkelt student får tildelt en lærer, som gir faglig oppfølging og veiledning.

Veiledningsarbeidet består i å:

- Gi tilbakemelding/veiledning på arbeidskrav.
- Svare på henvendelser fra studentene via meldingssystemet.
- Benytte nødvendige digitale verktøy for å kunne bidra til at læring skjer hos studentene. Dette inkluderer blant annet gjennomføring av webinarer eller produksjon av videosnutter

Studentveileders oppfølging av studentene

Studentveileder administrer alt det praktiske underveis i studiet. Alle henvendelser av praktisk art kan rettes til studentveileder.

Studenter som blir liggende etter med studieprogresjonen, blir fulgt opp av studentveileder. Studieleder har ansvar for å formidle relevant informasjon via kunngjøringer og meldinger i nettskolen, samt legge inn viktig informasjon i kalenderne.

VURDERINGSORDNINGER

Vurdering innebærer at resultatet av utdanningen vurderes i lys av de læringsutbyttene som er formulert i studieplanen. Undervisning i nettskolen, selvstudium, arbeidskrav og eksamener leder frem til oppnåelse av læringsutbyttene.

Hvert emne har et varierende antall arbeidskrav som vurderes til godkjent/ikke godkjent, og avsluttende eksamener med en karakterskala fra A-F.

Vurderingsordningene skal vise og dokumentere:

- studentens læringsutbytte i forhold til de utbyttene som er formulert i studieplanen
- studentens helhetlige kompetanse etter fullført utdanning

Vurdering vil ha ulike formål, blant annet å:

- informere studenten og eventuelt lærer og opplæringssted i arbeidet fram mot et læringsmål, om hvor langt studenten er kommet i utvikling mot et læringsutbytte definert som kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse
- veilede, motivere og utvikle studenten
- motivere læreren til kontinuerlig å vurdere sin undervisnings- og veiledningspraksis
- informere samfunnet, arbeidslivet og utdanningsinstitusjoner om hvilken kompetanse studenten har oppnådd

Det skilles mellom to hovedtyper av vurdering:

1. **Vurdering underveis** har til hensikt å informere og motivere studenter og lærere i arbeidet med å nå læringsutbyttene. Vurderingen blir ivaretatt gjennom de obligatoriske arbeidskravene som studenten sender til læreren
2. **Avsluttende vurdering** kommer til uttrykk i eksamenskarakter etter avlagt eksamen

Arbeidskravene

Følgende antall arbeidskrav gjennomføres i hvert emne, i form av innsendingsoppgaver:

Emnenavn	Arbeidskrav	Vurdering
Funksjonsevne, diagnoser og syndromer	3 innsendingsoppgaver	Godkjent/ikke godkjent
Målrettet miljøarbeid	2 innsendingsoppgaver	Godkjent/ikke godkjent
Tilrettelegging av miljøbetingelser	2 innsendingsoppgaver	Godkjent/ikke godkjent

Les mer om arbeidskravene under Undervisningsformer og læringsaktiviteter.

Eksamenene

Hvert av de tre emnene avsluttes med en eksamen (avsluttende vurdering):

Emnenavn	Eksamensform	Starttidspunkt	Vurdering
Funksjonsevne, diagnoser og syndromer	24 timers individuell hjemmeeksamen	1. semester	Karakter A til F
Målrettet miljøarbeid	1 times Multiple-Choice	2. semester	Karakter A til F
Tilrettelegging av miljøbetingelser	24 timers individuell hjemmeeksamen	2. semester	Karakter A til F

MedLearn tar forbehold om at vurderingsformer (type eksamen) kan bli endret ved revideringer av studiet.

Eksamensvurdering

Eksamensbesvarelser vurderes av kvalifiserte sensorer. MedLearn skal sikre at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvd og vurdert på en faglig og betryggende måte. Eksamens- og vurderingsordningene skal være egnet til å vurdere om læringsutbyttene er oppnådd, jf. Fagskoleloven. § 21. En nettbasert eksamen gjennomføres hjemme via internett.

Alt om eksamen finner du på MedLearn.no: <https://medlearn.no/alt-om-studier/eksamen/>

Oppmelding til eksamen

Studenten må selv melde seg opp til de aktuelle eksamener på Minside. Oppmelding til eksamen er fortløpende og innenfor gitte frister. Studenten får tilsendt en bekreftelse på eksamensoppmeldingen. Bekreftelsen inneholder informasjon om tidspunkt. Studentene vil finne nødvendig informasjon knyttet til oppmelding i nettskolen. Selve eksamenen gjennomføres i eksamensplattformen Wiseflow.

Merk: Man vil automatisk bli avmeldt eksamen man har meldt seg opp til, hvis ikke arbeidskravene er godkjent av lærer en uke før eksamensdatoen.

Karaktersystem

Vurderingsuttrykket ved avsluttende vurdering, eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering er godkjent/ikke godkjent eller en gradert skala med fem trinn fra A til E for bestått og med F for ikke bestått. I den graderte karakterskalaen fra A til F gir karakteren C uttrykk for en jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder, og karakteren A for en fremragende prestasjon som klart utmerker seg.

Vurderingsuttrykkene som benyttes for den graderte skalaen er:

Karakter A:

Studenten har vist særdeles god innsikt i og forståelse av alle deler av lærestoffet. Han/hun har vist stor modenhet, evne til selvstendig arbeid, evne til logisk resonnering og meget grundige faglige kunnskaper og ferdigheter. Prestasjoner, form og uttrykksmåte skiller seg klart ut.

Karakter B:

Studenten har vist meget god innsikt i og forståelse av alle deler av lærestoffet. Det stilles krav om grundig faglige kunnskaper og ferdigheter, men ikke så høye krav til modenhet og logisk resonnering som for karakteren A. Studenten har en klar uttrykksmåte.

Karakter C:

Studenten har vist god innsikt i og forståelse av hoveddelene i lærestoffet. Han/hun har til dels gode faglige kunnskaper og ferdigheter og viser en viss modenhet i beherskelse av stoffet.

Karakter D:

Studenten har vist varierende innsikt i og forståelse av hoveddelene av lærestoffet. Han/hun har tilegnet seg grunnleggende kunnskaper og ferdigheter, men viser noe ujevnhet i beherskelse av stoffet.

Karakter E:

Studenten har vist noe innsikt i og forståelse av hoveddelene av lærestoffet og tilegnet seg en del kunnskaper og ferdigheter. Prestasjonene viser usikkerhet, men studenten antas å ha grunnlag for å arbeide videre i faget.

Karakter F:

Studenten har tilegnet seg liten innsikt i og forståelse av lærestoffet og/eller små kunnskaper og ferdigheter. Han/hun anses ikke å ha oppnådd tilstrekkelig grunnlag for å arbeide videre i faget. Oppmelding til eksamen

Begrunnelse for karakterfastsetting

Eksamensbesvarelsen vurderes av intern og ekstern sensor. En kandidat har rett til å få en begrunnelse for karakterfastsettingen på sin eksamensbesvarelse. Ref. [Forskrift om fagskoleutdanning ved Medlearn § 6-8](#)

Klage på eksamenskarakteren

En kandidat kan klage på eksamenskarakteren. Klagen skal være skriftlig og må være framsatt innen tre uker etter at studenten er blitt gjort kjent med, respektive har kunnet gjøre seg kjent med eksamensresultatet ref. [Forskrift om fagskoleutdanning ved Medlearn § 6-9](#)

Vitnemål

Studenter som har fullført fagskolen i samsvar med krav fastsatt i studieplanen, får vitnemål/Vocational Diploma med karakterer etter bestemmelser som fremgår av [MedLearns](#) eksamensreglement.

Alle eksamener og arbeidskrav må være vurdert til godkjent/ståkarakter før karakterutskrift/vitnemål utstedes.

Skikkethetsvurdering

Det stilles krav til skikkethetsvurdering gjennom hele utdanningen jf. § 28 [Kap. 5 i Forskrift om høyere yrkesfaglig utdanning](#) (fagskoleforskriften). Skikkethetsvurdering skal inngå i en helhetsvurdering av studentens forutsetninger for å kunne fungere i yrket.

SAMLET OVERSIKT OVER LÆREMIDLENE

Pensum, obligatorisk litteratur

Eknes, J. og Løkke, J. (red.) (2009) *Utviklingshemming og habilitering, Innspill til habiliteringsprosessen*. Oslo: Universitetsforlaget

Grasaas, K. K, Sjursen, M. og Stordalen, J. (2019) *Fag, etikk og kommunikasjon: for fagskoleutdanningene*. 3. utg. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Holden, B. og Finstad, A. (red.) (2010) *Atferdsavtaler. Et hjelpemiddel for å velge hensiktsmessig atferd*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Holden, B. (2016) *Utfordrende atferd og utviklingshemming. Atferdsanalytisk forståelse og behandling*. (2.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk

Isaksen, J. og Karlsen, A. (2013) *Innføring i atferdsanalyse*. Oslo: Universitetsforlaget

Skarstad, K. (2019) *Funksjonshemmedes menneskerettigheter – Fra prinsipper til praksis*. Oslo: Universitetsforlaget.

Viken, K. (2018) *Atferdanalytisk miljøbehandling. Struktur og kvalitet i tilrettelagte tjenester*. Oslo: Gyldendal

Barne- og likestillingsdepartementet (2016) *På lik linje – Åtte løfter for å realisere grunnleggende rettigheter for personer med utviklingshemming*. NOU 2016: 17. Oslo Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjonens Informasjonsforvaltning.

Rettsikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemming
Lov av 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester kapittel 9. Lastes ned [her](#).

Helsedirektoratet. (2021, juni). *Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming*. Hentet fra helsedirektoratet.no: <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/gode-helse-og-omsorgstjenester-til-personer-med-utviklingshemming>

Nettressurser:

Medlearn (u.å.) Målrettet miljøarbeid i tjenester til personer med utviklingshemming

Lenker:

Storø, J., & Løkke, J. (2021). *333 ord du trenger - når du studerer til barnevernspedagog, sosionom og vernepleier*. Bergen: Fagbokforlaget.

Helsedirektoratet. Kodeverket ICD-10 og ICD-11. Hentet 5. Februar 2025:
<https://www.helsedirektoratet.no/digitalisering-og-e-helse/helsefaglige-kodeverk/icd>